
ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО, ТРУДОВОГО ПРАВА
ТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

DOI: 10.33663/0869-2491-2021-32-297-305

УДК 347.457

А. Ю. БАБАСКІН,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник*
ORCID: 0000-0001-6624-1876

**ПРАВОВА ПРИРОДА ВИМОГ БАНКІВСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА
УКРАЇНИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ БАНКІВ**

У статті досліджується правова природа вимог банківського законодавства щодо забезпечення кредитних операцій банків. Ці вимоги банківського законодавства розглядаються як спеціальні вимоги щодо забезпечення кредитних операцій банків, які не впливають на дієвість використаних банками цивільно-правових видів забезпечення виконання зобов'язань, але впливають на можливість врахування такого забезпечення банком при розрахунку розміру кредитного ризику.

Ключові слова: кредит, кредитна операція, зобов'язання, види забезпечення виконання зобов'язань, ризику, «квазізабезпечення», банківське право.

Бабаскін А. Ю. Правовая природа требований банковского законодательства Украины к обеспечению кредитных операций банков

В статье исследуется правовая природа требований банковского законодательства к обеспечению кредитных операций банков. Указанные требования банковского законодательства рассматриваются как специальные требования по обеспечению кредитных операций банков, которые не влияют на действительность использованных банками гражданско-правовых видов обеспечения исполнения обязательств, но влияют на возможность учета банком такого обеспечения при расчете размера кредитного риска.

Ключевые слова: кредит, кредитная операция, обязательства, виды обеспечения исполнения обязательств, риски, «квазиобеспечение», банковское право.

Babaskin Anatoliy. Legal nature of the requirements of the banking legislation of Ukraine to ensure credit operations of banks

In the article, the author investigates the legal nature of the requirements of banking legislation to ensure credit transactions of banks. The author considers the specified requirements of banking legislation as special requirements for securing credit operations of banks, which do not affect the validity of the civil law types of security used by banks, but affect the possibility of accounting for such collateral when calculating the credit risk of a bank.

Key words: credit, credit operation, liabilities, types of collateral, risks, “quasi-collateral”, banking law.

*Babaskin Anatoliy, Doctor of Juridical Sciences (Ph. D.), Senior Research Officer

Актуальність теми. За роки незалежності України розвиток банківського сектору економіки України гальмувався перманентними кризовими явищами, політичною нестабільністю в державі, що в сукупності з дією інших об'єктивних і суб'єктивних чинників призвело до неплатоспроможності багатьох банків, істотного зменшення їх кількості та інших негативних наслідків. При цьому однією із причин погіршення фінансового стану банків було здійснення останніми кредитних операцій без наявності належного забезпечення. З урахуванням цього одним із завдань, що ставиться в Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2025 р., є необхідність додаткового зміцнення інституту забезпечення виконання зобов'язань¹. Отже, питання правового регулювання забезпечення виконання зобов'язань у кредитних правовідносинах залишається актуальним.

Огляд літератури з теми дослідження. Питання щодо забезпечення виконання зобов'язань у кредитних відносинах комплексно досліджувались у дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук В.І. Кудрявцева «Забезпечення виконання зобов'язань за кредитним договором». (Київ, 2017). Забезпечення виконання зобов'язань також було предметом дослідження українських вчених у галузі цивільного права, зокрема: І.А. Безклубого, Т.В. Боднар, О.В. Дзери, А.С. Довгерта, Ю.О. Заїки, О.С. Кізлової, В.М. Коссака, О.О. Кота, О.А. Костюченко, С.М. Лепех, Л.П. Оплячко, С.О. Погрібного, І.Й. Пучковської, С.О. Харитоновна, Ю.І. Чалого, С.І. Шимон, Р.Б. Шишки та ін.

Постановка проблеми. Попри те, що питанням правового регулювання забезпечення виконання зобов'язань у кредитних відносинах присвячена значна кількість наукових публікацій українських та зарубіжних вчених, окремих досліджень вимог банківського законодавства до забезпечення у кредитних відносинах, в останні роки в українській цивілістичній науці не здійснювалось. Зазначене зумовлює потребу у проведенні додаткових наукових досліджень цієї проблематики.

Мета та завдання дослідження. На основі аналізу законодавства України, правових актів Європейського Союзу, наукових досліджень у сфері цивільного права та банківського законодавства дослідити вимоги банківського законодавства України щодо забезпечення у кредитних правовідносинах. Для досягнення мети поставлені такі завдання: 1) Проаналізувати цивільно-правові види забезпечення виконання зобов'язань на предмет їх віднесення до «прийнятного забезпечення» та врахування банками при розрахунку кредитного ризику; 2) Визначити «квазізабезпечення», яке розглядається банківським законодавством в якості «прийнятного забезпечення» у кредитних відносинах; 3) Здійснити аналіз правових актів ЄС у сфері забезпечення у кредитних відносинах.

Виклад основного матеріалу. Оскільки закон відносить банки до кредитних установ, банки надають кредити на власний ризик не стільки за рахунок власних коштів, скільки за рахунок залучених коштів. Це зумовлює значно більший рівень публічно-правового регулювання правовідносин, що виникають у сфері надання банками банківських та інших фінансових та супутніх послуг, ніж це характерно для правового регулювання інших сфер підприємницької діяльності. Тому для забезпечення фінансової стійкості банків та банківської системи в цілому, зокрема, запобігання надмірному перекладанню банками кредитного ризику та ризику неповернення банківських активів на кредиторів/вкладників банків норми публічного права зобов'язують банки, зокрема: а) дотримуватись встановлених законодавством обов'язкових економічних норма-

тивів; б) дотримуватись норм обов'язкових резервів; в) дотримуватись встановлених законом принципів кредитування, зокрема, принципу забезпеченості кредиту (ст. 49, 66 Закону України «Про банки і банківську діяльність»)².

Загалом, якщо охарактеризувати підходи дослідників банківського права до дослідження видів забезпечення виконання зобов'язань позичальника, що виникають на підставі кредитного договору, треба зазначити, що ця проблематика, як правило, розглядається переважно з точки зору дії принципів кредитування^{3, 4}, або розглядається виключно з точки зору цивільно-правового регулювання відповідних видів забезпечення виконання зобов'язань^{5, 6, 7}. Внаслідок цього, спеціальні норми банківського права, що встановлюють спеціальні регулятивні вимоги до видів забезпечення виконання зобов'язань у кредитній діяльності банків, залишаються переважно поза увагою науковців.

Існуючі підходи банківського законодавства України до видів забезпечення виконання зобов'язань, що застосовуються банками у кредитних операціях, характеризуються таким: а) вони не обмежуються визначенням «прийнятного забезпечення» та вимог до врахування забезпечення при розрахунку кредитного ризику; б) зміщенням акценту на ліквідність активів, які приймаються банками в заставу або набуваються банками у довірчу власність, та на платоспроможність осіб, які залучаються банками до виконання зобов'язання поряд із боржником (гарантія). Це веде до поділу забезпечення на «прийнятне» та відповідне те, яке таким не є, що зовсім не притаманне цивільному праву. На цю рису звертали увагу і зарубіжні дослідники банківського права, прикладом чого є дослідження французьких авторів К. Гавальда та Ж. Стуфле⁸, німецьких авторів Р. Дерледера, К.О. Кнопс, Х.Г. Бамбергера⁹, інших іноземних авторів, які досліджували зарубіжне банківське право країн Європейського союзу та іноземних країн тощо.

Підходи науковців до даного питання нормативно ґрунтуються на правових актах ЄС і на національному законодавстві відповідних країн, які здійснили імплементацію правових актів, або взяли курс на його наближення до правових актів ЄС у цьому питанні. Вказані підходи на рівні правових актів ЄС ґрунтуються, зокрема, на нормах Директиви 2002/47/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 6 червня 2002 р. про механізми фінансової застави¹⁰ та нормах Регламенту (ЄС) № 575/2013 Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 р. про пруденційні вимоги до кредитних установ та інвестиційних фірм та внесення змін до Регламенту (ЄС) (648/2012)¹¹. Зазначені акти ЄС розглядають у якості способів зниження кредитних ризиків не тільки традиційні види забезпечення виконання зобов'язань (застава, гарантії, включаючи гарантії та контргарантії державного сектору тощо), а й «квазізабезпечення»¹², у тому числі механізм погашеного взаємозаліку (неттінг) та кредитні деривативи.

У банківському законодавстві України даним питанням присвячені норми розділу X Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351, та Додатку № 6 до зазначеного Положення «Прийнятне забезпечення та коефіцієнти ліквідності забезпечення»¹³ (надалі – Положення № 351). Додатком № 6 до Положення № 351 до «прийнятного забезпечення» віднесено загалом 28 позицій забезпечення, які структуровані із виокремленням різних видів «прийнятного забезпечення» та з виокремленням окремих предметів застави/права довірчої власності, і з

встановленням для кожного з них відповідного коефіцієнта ліквідності (від 1,0 до 0,35). По-перше, до «прийнятного забезпечення» віднесено із поіменованих у ч. 1 ст. 546 ЦК України видів забезпечення виконання зобов'язань: гарантію (п. 1 Додатку № 6), заставу (п.п. 5–28 Додатку № 6), право довірчої власності (п.п. 14–24, 25–26 Додатку № 6). По-друге, з непоіменованих у ч. 1 ст. 546 ЦК України видів забезпечення виконання зобов'язань до «прийнятного забезпечення» віднесено безумовні та безвідкличні гарантії Кабінету Міністрів України, безумовні та безвідкличні місцеві гарантії міських та обласних рад (п. 2 Додатку № 6). По-третє, до «прийнятного забезпечення» віднесено непоіменовані види забезпечення, що встановлені договором: а) безвідкличний резервний акредитив (акредитив Stand-By), що виконує функції фінансової гарантії (п. 1 Додатку № 6). Зазначений вид забезпечення виконання зобов'язань не знайомий цивільному законодавству України, однак передбачений Конвенцією ООН про незалежні гарантії та резервні акредитиви (Нью-Йорк, 1995)¹⁴, національним законодавством окремих іноземних держав, внаслідок чого застосовується переважно у міжнародній торгівлі; б) грошове покриття, що розміщене в банку-кредиторі на строк не менший, ніж строк користування активом, за умови забезпечення безперервного контролю та доступу банку – кредитору до цих коштів, у разі невиконання боржником зобов'язань за кредитною операцією, що обумовлено договором, з урахування ризику перерахунку однієї валюти в іншу (п. 3 Додатку № 6), на поширення застосування якого в цивільному обороті України звертали вітчизняні науковці¹⁵. По-четверте, фінансові інструменти, які не належать до видів забезпечення виконання зобов'язань, але застосовуються у банківській практиці для підтримання ліквідності банків та мінімізації кредитних ризиків, застосування яких дає банкам схожі із видами забезпечення економічні результати – договори репо (п. 4 Додатку № 6).

Можливість визнання прийнятними із наведених у Додатку № 6 до Положення № 351 видів забезпечення виконання зобов'язань також ставиться у залежність від якості наданого забезпечення, під яким можна розуміти його відповідність вимогам розділу X Положення № 351, зокрема: а) відповідність третіх осіб, що залучаються банком до виконання зобов'язання поряд із боржником регуляторним вимогам нормативно-правових актів Національного банку України до їх платоспроможності (гарантія, резервний акредитив), оскільки саме їх платоспроможність у разі невиконання боржником основного зобов'язання і забезпечує банку можливість відновити свій майновий стан за рахунок такої третьої особи); б) відповідність умов певних видів забезпечення виконання зобов'язань регуляторним вимогам нормативно-правових актів Національного банку України (зокрема, виключна безумовність та безвідзивність гарантії та резервного акредитиву) тощо.

Говорячи про вимоги нормативно-правових актів Національного банку України щодо прийнятності забезпечення кредитних операцій, слід зазначити, що ці вимоги не обмежуються виключно вимогами до «прийнятності забезпечення». Норми розділу X Положення № 351 встановлюють також низку вимог до розрахунку розміру кредитного ризику. Згідно з ними, зокрема, вартість забезпечення (застава, право довірчої власності) приймається до розрахунку не тільки за умови віднесення її до прийнятного забезпечення, а й за умов одночасного дотримання таких принципів: 1) принципу безперешкодного стягнення. Останній

передбачає, що предмет застави/забезпечення на підставі права довірчої власності: надається банку на строк не менший, ніж строк дії кредитного договору; оформлений у заставу/забезпечення на підставі права довірчої власності відповідно до вимог законодавства України; має вищий пріоритет обтяження на користь банку у відповідному реєстрі згідно з вимогами законодавства України на строк не менше ніж строк дії кредитного договору; не має обмежень щодо звернення банком стягнення на заставне майно/забезпечення на підставі права довірчої власності та подальшої його реалізації в разі невиконання боржником зобов'язань за договором; у формі нерухомого майна, цілісного майнового комплексу або устаткування – за умови, що вони розташовані на території України; у формі транспортних засобів – за умови, що вони зареєстровані на території України; 2) принципу справедливої оцінки, який передбачає здійснення банком оцінки застави/забезпечення на підставі права довірчої власності за вартістю, яка не перевищує ринкової (справедливої) вартості та забезпечує можливість її продажу сторонньому покупцеві. Тобто, є ринок, на якому застава/забезпечення на підставі права довірчої власності може бути реалізована в разі звернення на неї стягнення або застава/забезпечення на підставі права довірчої власності може бути спрямована безпосередньо на погашення зобов'язань боржника. Переоцінка вартості застави/забезпечення на підставі права довірчої власності має здійснюватися банком на регулярній основі в порядку та в строки, встановлені нормативно-правовими актами Національного банку України; 3) принципу збереження. Останній передбачає наявність договору страхування предмета застави/забезпечення на підставі права довірчої власності від втрати/пошкодження, вигодонабувачем за яким є банк; 4) принципу наявності, який передбачає здійснення банком/аутсорсером перевірки наявності та стану майна, отриманого в заставу/забезпечення на підставі права довірчої власності, на регулярній основі в порядку та строки, встановлені нормативно-правовими актами Національного банку України; 5) принципу належного захисту банком своїх інтересів як кредитора. Цей принцип передбачає, що банком ужито адекватних заходів зі стягнення та/або реалізації предметів застави/забезпечення на підставі права довірчої власності шляхом використання його прав, що забезпечують дотримання принципу безперешкодного стягнення майна. Дія цього принципу поширюється на предмети, що є заставою/забезпеченням на підставі права довірчої власності за непрацюючими активами.

Зазначимо, що в Україні в цілому схожі, та ще більш жорсткі вимоги встановлені до забезпечення, яке надається банками Національному банку України, при здійсненні останнім кредитних операцій¹⁶.

Говорячи про сутність вищезказаних вимог до забезпечення кредитних операцій банків, слід підтримати А.А. Вишневського, на думку якого спеціальні банківсько-правові вимоги до забезпечувальних правочинів у сфері банківського кредитування виходять із того, що такі правочини розглядаються як одна із технік зменшення ризику. Звідси, якщо для цивільного права правочин матиме значення завжди, якщо дотриманні правила, встановлені для дійсності правочину відповідного типу, то для банківського права такий правочин матиме значення лише у разі, якщо він реально може привести до зниження кредитного ризику¹⁷.

Висновки. По-перше, банківське законодавство не розглядає в якості «прийняттого забезпечення» такі поіменовані у ч. 1 ст. 546 ЦК України види забезпечення виконання зобов'язань, як неустойка, порука, завдаток, притримання.

По-друге, банківське законодавство розглядає у якості «прийнятного забезпечення» не тільки поіменовані у ч.1 ст.546 ЦК України види забезпечення виконання зобов'язань (заства, право довірчої власності, гарантія) та інші види забезпечення виконання зобов'язань, передбачені законом або договором (резервний акредитив, що виконує функцію фінансової гарантії, гарантії публічно-правових утворень, гарантійний платіж), а й договірні конструкції, які не належать до видів забезпечення виконання зобов'язань (договори репо). Отже, банківське законодавство розглядає забезпечення в кредитних операціях з економічної точки зору, згідно з якою «прийнятним забезпеченням» є тільки такі ліквідні види забезпечення, які гарантують швидке відновлення майнового стану банку – кредитора, що зазнав шкоди внаслідок невиконання або неналежного виконання контрагентом банку кредитного зобов'язання, а також «квазізабезпечення», якщо таке віднесено банківським законодавством до «прийнятного забезпечення». Своєю чергою, віднесення останнього до «прийнятного забезпечення» зумовлюється тим, що його застосування має для банку-кредитора економічні наслідки, які є аналогічними наслідкам застосування видів забезпечення виконання зобов'язань, що віднесені до «прийнятного забезпечення».

По-третє, наявність у банківському законодавстві норм про «прийнятність забезпечення» жодним чином не впливає на право банків використовувати будь-які види забезпечення виконання зобов'язань, що передбачені законом або договором, якщо застосування таких є можливим у кредитних відносинах з урахуванням правової природи відповідних видів забезпечення. Наприклад, широке розповсюдження практики застосування для забезпечення виконання зобов'язань позичальника за кредитним договором таких поіменованих видів забезпечення як неустойка та порука, які не віднесені Положенням № 351 до «прийнятного забезпечення», жодним чином не впливає на дійсність договорів або положень договорів, якими встановлені такі види забезпечення виконання зобов'язань з точки зору цивільного права. Однак з точки зору банківського законодавства, зазначені види забезпечення виконання зобов'язань не підлягають врахуванню при розрахунку розміру кредитного ризику. Отже, за відсутності іншого забезпечення такий кредит вважатиметься бланковим, що вимагатиме від банку підвищення резервів, вестиме до падіння регулятивного капіталу та може в подальшому вести до порушення банком нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу (H2) і бути підставою для застосування до банку заходів впливу з боку Національного банку України.

По-четверте, сукупність норм нормативно-правових актів Національного банку України щодо прийнятності забезпечення можна розглядати як інститут банківського права, до якого входять як норми цивільного права, що регулюють види забезпечення виконання зобов'язань, інші норми договірної права, що регулюють інші «квазізабезпечувальні» договірні конструкції, так і публічно-правові норми банківського законодавства, які встановлюють для банків додаткові нормативно-правові вимоги щодо забезпечення кредитних операцій та розрахунку розміру кредитного ризику.

1. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4
2. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 р. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
3. Банківське право: підручник. / О.В. Баклан, С.П. Гайворонський, В.О. Тимашов, Т.О. Гуржий,

О.В.Корольков. Київ: Друкарський двір О.Федорова, 2018. 346 с. С. 250. 4. Банківське право: навч. посібн./Д.О.Гетманцев, Н.Г.Шукліна. Київ: Центр навч. літ., 2007. 344 с. URL: <https://studfile.net/preview/5644271/> 5. Олейник О.М. Основы банковского права: курс лекций. Москва: Юристь, 1997. 424 с. С. 341–368. 6. Бельх В.С., Дорофеев Б.Ю., Винниченко С.И., Гаврин Д.А. и др. Банковское право: учебник для бакалавров / под ред. В.С.Бельх. Москва: Проспект, 2016. 696с. С. 609–655. 7. Братко А. Г. Банковское право России: учебник для бакалавриата и магистратуры. Москва: Юрайт, 2015. 489 с. С. 393–396. 8. Гавальда К., Стюфле Ж. Банковское право. Учреждения – Счета – Операции – Услуги. Москва: Финстатинформ, 1996. 566 с. С. 409–419. 9. Von Peter Derleder, Kai.Oliver Knops, Heinz Georg Bamberger. Handbuch zum deutschen und europäischen Bankrecht. 2008. 2886 s. URL: <https://books.google.de/books?id=WRXM4Nr-pVUC&pg=PA3&dq=bankrecht+geschichte&hl=de&sa=X&ei=dOMBu6DaHsHnAbt9oGIBw#v=onepage&q=bankrecht%20geschichte&f=false> 10. Директива 2002/47/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 6 червня 2002 р. про механізми фінансової застави, зі змінами, внесеними Директивою 2009/44. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_502#Text 11. Регламент (ЄС) № 575/2013 Європейського Парламенту та Ради від 26 червня 2013 р. про пруденційні вимоги до кредитних установ та інвестиційних фірм та внесення змін до Регламенту (ЄС) (648/2012). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R0575> 12. Усманова Е.Р. Титульное обеспечение гражданско-правовых обязательств. дисс. ... канд. юрид. наук. Москва: 2017. 152 с. С. 22–34. 13. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 30.06.2016 р. № 351 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> 14. Конвенція ООН про незалежні гарантії та резервні кредитиви (Нью-Йорк, 1995). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_517#Text 15. Бабаскін А.Ю. Забезпечувальний платіж як один із видів забезпечення виконання зобов'язань. *Правова держава*. 2019. Вип. 30. С. 268–276. 16. Положення про екстрену підтримку Національним банком України ліквідності банків (у редакції постанови Правління Національного банку України від 04.09.2020 № 130). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0411500-16#Text> 17. Вишневикий А.А. Современное банковское право: банковско-клиентские отношения. Сравнительно-правовые очерки. Москва: Статут, 2013. 349 с. URL: <https://pravo.studio/pravo-bankovskoe/sovremennoe-bankovskoe-pravo-bankovsko.html>

References

1. Stratehiya rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy do 2025 roku. URL: file:///D:/Downloads/Strategy_FS_2025.pdf/ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1609227955027&uri=CELEX%3A32002L0047> [ukr]. 2. Pro banky i bankiv's'ku diyal'nist': Zakon Ukrainy vid 7 hrudnya 2000 r. № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> [ukr]. 3. Bankiv's'ke pravo: pidruchnyk. O.V.Baklan, YE.P.Hayvorons'ky, V.O.Tymashov, T.O.Hurzhy, O.V.Korol'kov. Kyiv: Drukars'kyu dvir O.Fedorova, 2018. 346 s. S. 250. [ukr]. 4. Bankiv's'ke pravo: navch/ posibn./D.O.Hetmantsev, N.H.Shuklina. Kyiv: Tsentr navch. Lit., 2007. 344 s. URL: <https://studfile.net/preview/5644271/> [ukr]. 5. Oleynyk O.M. Osnovy bankovskoho prava: kurs lektsyy. Moskva: Yuryst', 1997. 424 s. S. 341–368. [rus]. 6. Belykh V.S., Dorofeev B.YU., Vynychenko S.Y., Navryn D.A. y dr. Bankovskoe pravo: uchebnyk dlya bakalavrov / pod. red. V.S.Belykh. Moskva: Prospekt, 2016. 696 s. S. 609–655. [rus]. 7. Bratko A.H. Bankovskoe pravo Rossyy: uchebnyk dlya bakalavryata y mahystratury. Moskva: Yurayt, 2015. 489 s. S. 393–396. [rus]. 8. Haval'da K., Stufle ZH. Bankovskoe pravo. Uchrezhdenyya – Scheta – Operatsyy – Usluhy. Moskva: Fynstatynform, 1996. 566 s. S. 409–419. [rus]. 9. Von Peter Derleder, Kai Oliver Knops, Heinz Georg Bamberger. Handbuch zum deutschen und europäischen Bankrecht. 2008. 2886 s. URL: <https://books.google.de/books?id=WRXM4Nr-pVUC&pg=PA3&dq=bankrecht+geschichte&hl=de&sa=X&ei=dOMBu6DaHsHnAbt9oGIBw#v=onepage&q=bankrecht%20geschichte&f=false> 10. Dyrektyva 2002/47/YES Yevropeys'koho Parlamentu ta Rady YES vid 6 chervnya 2002 r. pro mekhanizmy finansovoyi zastavy, zi zminamy, vnesenymy Dyrektyvoyu 2009/44. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_502#Text [ukr]. 11. Rehlament (YES) № 575/2013 Yevropeys'koho Parlamentu

ta Rady vid 26 chervnya 2013 r. pro prudentsiyni vymohy do kredytnykh ustanov ta investytsiynykh firm ta vnesennya zmin do Rehlamentu (YES) (648/2012). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R0575> [ukr]. **12.** Usmanova E.R. Tytul'noe obespechenye hrazhdansko – pravovykh obyazatel'stv. dyss... kan. yur. nauk. Moskva: 2017. 152 s. S.22–34. [rus]. **13.** Polozhennya pro vyznachennya bankamy Ukrainy rozmiru kredytnoho ryzyku za aktyvnymy bankiv'skymy operatsiyamy, zatverdzhene Postanovoyu Pravlinnyya Natsional'noho banku Ukrainy vid 30.06.2016 r. № 351 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text> [ukr]. **14.** Konventsia OON pro nezalezhni harantiyi ta rezervni akredytyvy (N'yu-York, 1995). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_517#Text [ukr]. **15.** Babaskin A.YU. Zabezpechuval'nyy platizh yak odyn iz vydiv zabezpechennya vykonannya zobov'yazan'. *Pravova derzhava*. 2019. Vyp. 30. S.268–276. [ukr]. **16.** Polozhennya pro ekstrenu pidtrymku Natsional'nym bankom Ukrainy likvidnosti bankiv (u redaktsiyi postanovy Pravlinnyya Natsional'noho banku Ukrainy vid 04.09.2020 № 130). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0411500-16#Text> [ukr]. **17.** Vyshnevskyy A.A. Sovremennoe bankovskoe pravo: bankovsko-klyent-skye otnoshennya. Sravnytel'no-pravovye ocherky. Moskva: Statut. 2013. 349 s. URL: <https://pravo.studio/pravo-bankovskoe/sovremennoe-bankovskoe-pravo-bankovsko.html> [rus].

Babaskin Anatoliy. Legal nature of the requirements of the banking legislation of Ukraine to ensure credit operations of banks

Introduction. *Despite the fact that a significant number of scientific publications by well-known Ukrainian authors are devoted to the issues of legal regulation of credit obligations, at the same time separate studies of banking legislation requirements on «acceptability of collateral» have not been conducted in Ukrainian civil science in recent years. This, taking into account the gradual alignment of banking legislation of Ukraine with the standards of Basel III, and Directive 2002/47 / EC of the European Parliament and of the Council of 6 June 2002 on financial collateral mechanisms, necessitates such scientific research.*

The aim of the article. *On the basis of the analysis of the legislation of Ukraine, the legislation of the European Union, scientific advances in the sphere of civil law and banking legislation, in the context of the analysis of the banking legislation of Ukraine, it is safe for creditors. In order to achieve this goal: 1. Conduct an analysis of civil and legal species for the protection of crops for the subject of ix possible delivery to “acceptable safety” and vrahuvannya banks when opening a credit card. 2. Significantly «quasi-security», as viewed by the banking legislation in the form of «acceptable security» for credit cards. 3. Zdiysniti analysis of the approaches to the legislation of the EU in the field of protection from credit denominations.*

Results. *The methodological basis of the study is general scientific and special legal methods of scientific knowledge. In particular, the dialectical method, the method of analysis and synthesis, the comparative law method, the functional method, the modeling method, etc.*

Conclusions. *First, the banking legislation does not consider as «acceptable collateral» such types of collateral as penalty, surety, deposit, retention. Secondly, the banking legislation considers as «acceptable collateral» not only those specified in Part 1 of Art. 546 of the Civil Code of Ukraine types of security for performance of obligations (pledge, right of trust ownership, guarantee), and other types of security for performance of obligations provided by law or contract (reserve letter of credit, performing the function of financial guarantee, guarantees of public entities, guarantee payment), but also contractual constructions which do not concern types of maintenance of performance of obligations (repo agreements). Thus, the banking legislation considers collateral in credit operations from the economic point of view, according to which «acceptable collateral» is only such liquid collateral that guarantees the rapid recovery of the property of the creditor bank, which suffered damage due to default or improper performance of the counterparty loan obligation, as well as «quasi-collateral», if such is referred by banking legislation to «acceptable collateral». Third, the existence of rules in the banking legislation on the acceptability of collateral in no way affects the right of banks to use any type of collateral provided by law or contract, if the application of such is possible*

in credit relations, taking into account the legal nature of the relevant types. software. Fourth, the set of regulations of the National Bank of Ukraine on the acceptability of collateral can be considered as an institution of banking law, which includes as rules of civil law governing the types of collateral, other rules of contract law governing other «quasi-collateral» contractual constructions, as well as public-law special norms of banking legislation, which establish additional regulatory requirements for banks to ensure credit operations and calculate credit risk.

Key words: *credit, credit operation, liabilities, types of collateral, risks, “quasi-collateral”, banking law.*

DOI: 10.33663/0869-2491-2021-32-305-314

УДК 347.92

Г. П. ТИМЧЕНКО,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник*
ORCID: 0000-0003-4263-9948

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА: ПОСТАНОВКА НАУКОВОЇ ПРОБЛЕМИ

У статті аналізуються європейські стандарти у сфері цивільного судочинства. Аргументується, що певну завершеність у глобальному вимірі система європейських стандартів почала набувати тільки в середині ХХ ст. Як результат відомого історичного розвитку держав. Уявлення про права людини, пройшовши шлях свого розвитку в рамках трьох поколінь таких прав, вивели на якісно новий рівень проблему їх гарантованості з точки зору належних процедур і механізмів захисту. Розглядаються питання змісту стандартів у сфері цивільного судочинства. Європейськими стандартами у сфері цивільного судочинства слід вважати концептуальні ідеї, що відобразили глобальний контекст розвитку та впливу доктрини прав людини і визнані європейським співтовариством як невід’ємні, які визначають методологію осмислення їх сутності, у тому числі з позицій Конвенції та її інтерпретаційних результатів, а також модель гарантованості цих прав з точки зору вимог до цивільного судочинства.

Ключові слова: *цивільне судочинство, судові процедури, верховенство права, європейські стандарти у сфері цивільного судочинства, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.*

Тимченко Г. П. Европейские стандарты в сфере гражданского судопроизводства: постановка научной проблемы

В статье анализируются европейские стандарты в сфере гражданского судопроизводства. Аргументируется, что определенную завершенность в глобальном измерении система европейских стандартов начала приобретать только в середине ХХ ст. как результат известного исторического развития государств. Представления о правах человека, пройдя путь своего развития в рамках трех поколений таких прав, вывели на качественно новый уровень проблему их гарантированности с точки зрения надлежащих процедур и механизмов защиты. Рассматриваются вопросы содержания стандартов в сфере обеспечения права на судебную защиту в гражданском судопроизводстве. Европейскими стандартами в сфере гражданского судопроизводства следует считать

**Tymchenko Hennadii, Doctor of Juridical Sciences, Senior Research Officer*